Кизенко В. І.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу дидактики,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

ДО ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА І РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У сучасному цифровому суспільстві впровадження високих технологій вимагає від системи мислення людини оперативності й креативної. Саме тому освіта має бути спрямована на формування у її здобувачів комунікативності, вміння працювати з будь-якою інформацією, вміння мислити критично, неординарно, залежно від ситуації. Тому творення сучасного підручника неможливе без урахування інноваційних технологій навчання. Г. Васьківська зазначає, що «в умовах інформаційного суспільства знання і кваліфікація набувають першочергового значення в житті людини» [2, с. 19].

Вибір педагогічної технології у творенні підручника визначається особливостями дидактичного завдання [5, с. 359]. Щоб виконати дидактичне завдання, що корелює з особистісно орієнтованою освітньою парадигмою, необхідно знати сутність інноваційних педагогічних технологій, можливість і доцільність застосування кожної з них для розкриття й реалізації змісту сучасного підручника, специфіку їх застосування залежно від особливостей і вітагенного досвіду здобувачів освіти, що розвиває життєві компетентності [1]. Найактуальнішими є технології інтерактивного навчання й інтерактивної освіти (дистанційна форма навчання), які мають бути представлені не лише у процесі роботи на уроці чи віддалено, а й у змісті сучасного підручника [3].

Інтерактивність розглядають як принцип побудови і функціонування спілкування в режимі діалогу, зокрема за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Інтерактивним є навчання, що передбачає міжособистісне педагогічне спілкування у процесі навчання, таку організацію процесу ефективної комунікації, за якої учасники процесу взаємодії мобільні, відкриті й активні, а освітній процес відбувається шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Головним аспектом у процесі навчання є суб'єкт-суб'єктна взаємодія між педагогічним працівником і здобувачами освіти, між самими учнями тощо.

Безперечно, технології інтерактивного навчання значно розширюють простір для самореалізації учня у навчанні і найбільше відповідають особистісно-орієнтованому підходу. Вони орієнтовані на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної багатобічної комунікації, яка характеризується відсутністю полярності і мінімальною сконцентрованістю на поглядах учителя. Учасники такої комунікації більш мобільні, відкриті й активні.

Реалізація технологій інтерактивного навчання у сучасному підручнику сконцентровується на завданнях і вправах, за допомогою яких організоване навчання й стимулюється пізнавальна активна учнів.

У підручнику мають бути реалізовані завдання, які передбачають роботу в парах, групах. Під час роботи учнів у парах вони можуть виконувати такі вправи: обговорити завдання, короткий текст; взяти інтерв'ю одне в одного, визначити ставлення (думку) партнера до порушеного питання, подискутувати на предмет висунутих тверджень тощо; критично

проаналізувати роботи одне одного; сформулювавати підсумок виучуваної теми і т. ін. Водночас технологія інтерактивного навчання, задіяна у підручнику, передбачає відповідний алгоритм. Учитель розповідає учасникам про мету завдання інтерактивного навчання, розтлумачує зміст вправ і правил, характеризує послідовність дій і обсяг часу на виконання завдань; пересвідчується, чи учням усе зрозуміло. Ті об'єднуються в групи; відбувається розподіл ролей.

Ефективним і важливим для навчальної діяльності учнів і формування комунікативних умінь є такий вид технології інтерактивного навчання як дискусія. Проблематика дискусії подається у підручнику (відповідно до теми, що вивчається). Це мають бути запитання, у відповідях на які не передбачається однозначності. Можливі різні, почасти протилежні варіанти розв'язання. Це можуть бути такі запитання: «Що було б можливим за того чи іншого збігу обставин?», «Що могло статися, якби..?», «Чи були інші можливості, способи, дії?». Обов'язково мають бути запитання узагальнювального характеру: «Які факти свідчать на користь твоєї думки?», «Як ти міркував, щоб дійти такого висновку?» та ін. [6, с. 48]. Учитель виконує ролі організатора, консультанта, модератора дискусії. На етапі оцінювання учнів необхідно спонукати до рефлексії за допомогою запитань, які бажано як обов'язкові прописати й у підручнику – до кожної теми (що нового дізналися; які навички отримали; як це може бути корисним у житті) [4].

Технологія інтерактивного навчання передбачає завдання на моделювання життєвих ситуацій, задіяння рольових ігор (здебільшого у підручниках літератури та історії), що сприятиме не лише ефективному засвоєнню знань, а й формуванню комунікативних умінь і становленню ціннісних орієнтацій. За задіяння технології інтерактивного навчання педагогічний працівник стає не лише організатором освітнього процесу, а й співрозмовником, однодумцем. В учнів формується відчуття особистої гідності, прагнення до співпраці, намагання здобути якомога більше знань для розвитку вміння доносити оточуючим свою думку, уміння аргументувати, уміння слухати іншу людину, поважати альтернативні погляди.

Ключові слова: зміст загальної середньої освіти; підручник; технології інтерактивного навчання.

Список літератури

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника.* Київ: Педагогічна думка, 2018. Вип. 21. С. 44–56.

2. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину. *Молодь і ринок*. 2013. № 1(96). С. 18–22.

3. Кизенко В. І. Відбір змісту освіти для старшої школи й відображення його у програмах і підручниках. *Проблеми сучасного підручника :* зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузова]. Київ: Педагогічна думка, 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 276–288.

4. Комар О. А. *Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій: теоретико-методичні аспекти :* монографія. Умань: Софія, 2008. 332 с.

5. Педагогічна технологія. *Педагогічний словник* / [за ред. Ярмаченка М. Д.]. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.

6. Пометун О. І., Пироженко Л. В. *Сучасний урок: інтерактивні технології навчання*. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.